

**En adelsmans förslag, til flera syszlors
uptagande, bland rikets högre ämbeten.
Stockholm, tryckt hos Carl Stolpe, 1770.**

Stockholm
1770

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

FÖRSLAG

1770

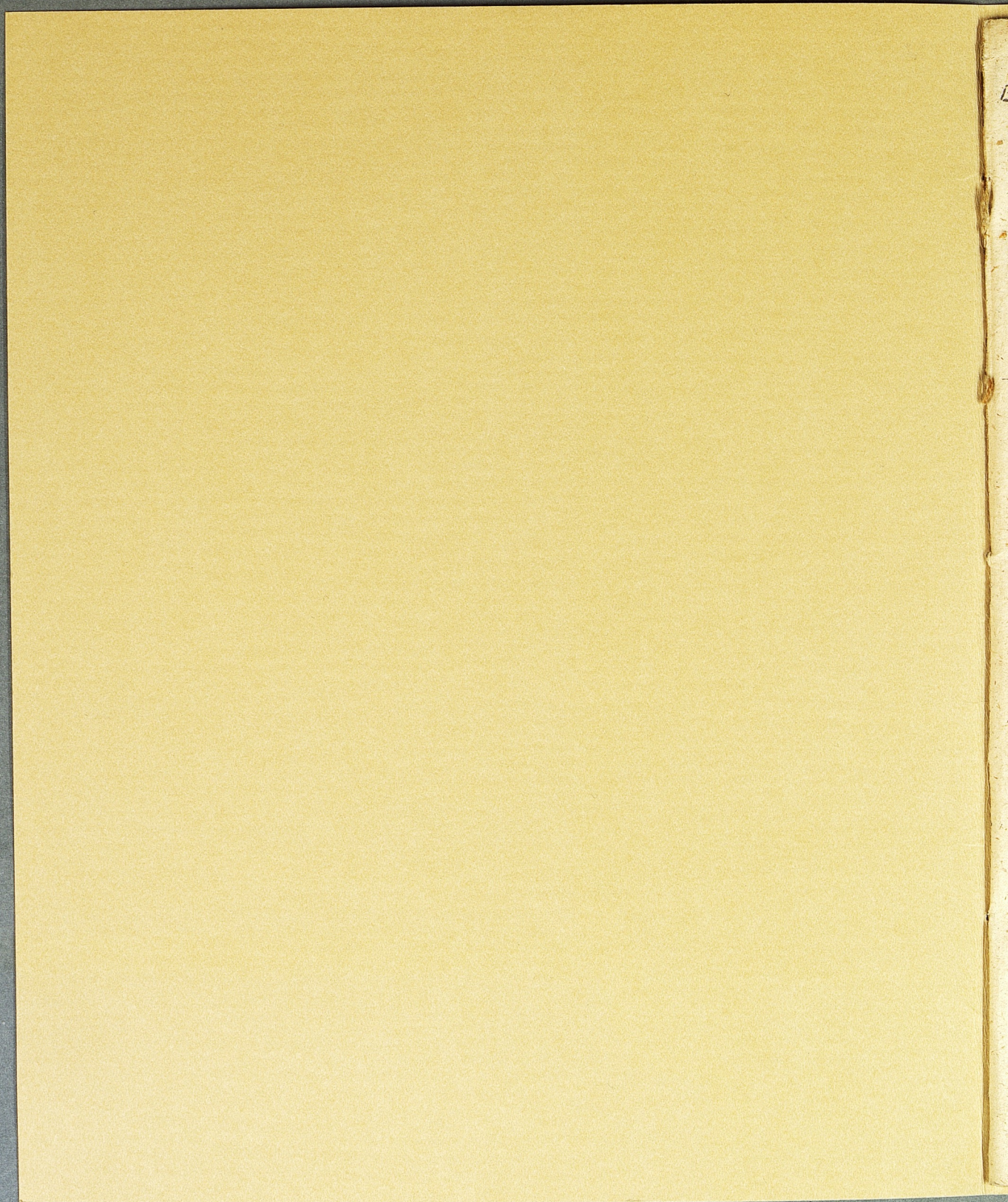
Ex. A

Polit.

sv.

(Br.)

1700-1829

1770

Ex. A

Polit

84

(100)

o

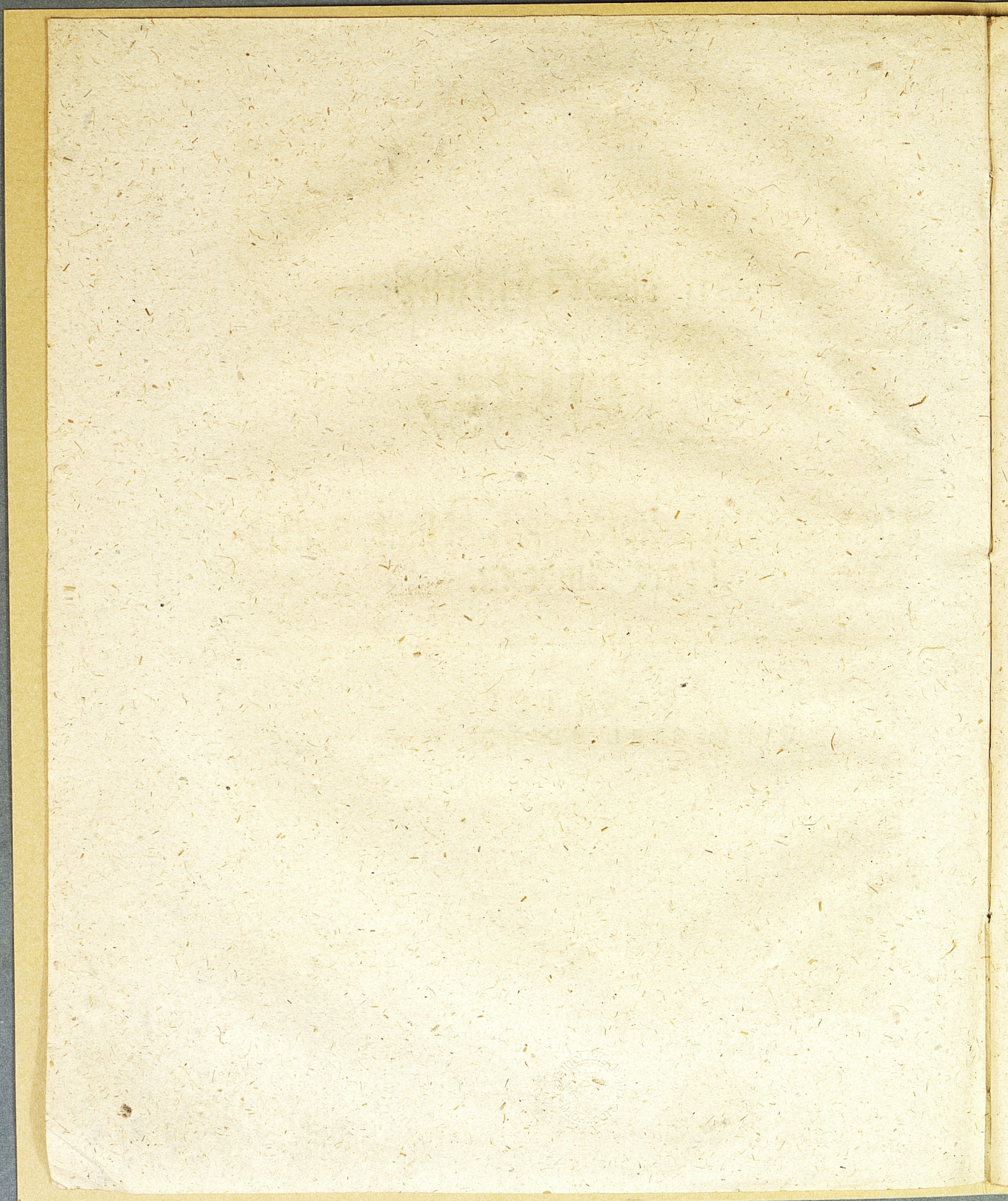
1700-1829

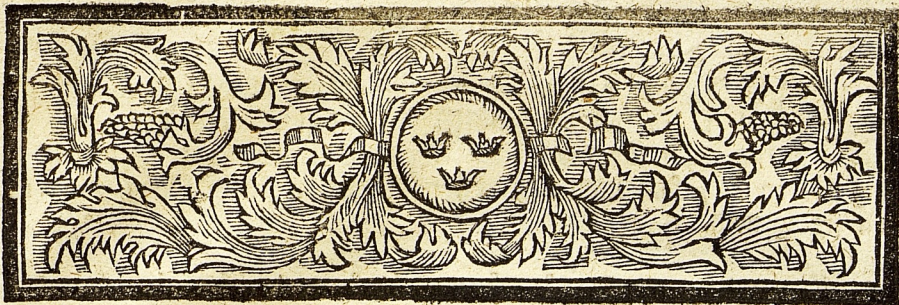
En Adelsmans
Sörslag,

til

Flera Synflors uptagande, bland Rikets
högre Ämbeten.

STOCKHOLM,
Tryckt hos CARL STOLPE, 1770.

Sedan vårt antal så märkeligen ökat sig, samt tidt och ofta än ökas, synes det blifwa högst angelägit at tänka på utrymme til upkomst och underhåll för våra barn framdeles. Gods och Säterier kunna ej räcka til för alla, til handarbete lära de wäl aldrig wilja nedstiga, och om vårt upfostringslätt i slöseri och en ofunnog maktighet efter all liknelse tiltager, så måste det hända, at de snart förfäta hwad wi kunna i arf lämna dem, så at man måste wara omtänkt på at försä dem med något, som i alla fall är waraktigt. Hwad skulle det då kunna annat blifwa än syflor och ämbeten? Det skulle wara fördelaktigt at därpå inrätta nya; men som Staten ej lærer kunna bära dem, så torde de åter snart uphåswas, i synnerhet om ej förmanen delas med betydande ofrälse män, då vår winning därwid torde blifwa af mindre värde. Skola wi wara rätt belätne, så borde syflorna wara sådana, at de hörde of allena til, hwilket nu mera icke torde blifwa så swårt at åstadkomma, då erfarenhet wisat, at lågre syflor kunna uphöjas til Rikets högre Ämbeten, och därigenom läggas under våra Privilegier. Det är sant, at en enda knut än åter står: ingen bestrider of våra Privilegier, men det twistas i de helt och hållet äro exclusive, så at alt hwad där står är en Helgedom; som ej kan meddelas någon annan; men jag hoppas at denna knuten of snart så fästes, at ingen wägar sig mer därpå. Det wore annars at alt för litet weta at gagna sig af så mycken erfarenhet. Sedan den ofrälse delen af Nationen nu i så lång tid, och med så stort nit låtit dela sig i partier, endast at förfäcka några stridiga Familiers Interessen, samt därför wägar alt hwad wägas kunnat, så måtte wi fast mer kunna räkna på deras wiisfarighet, när det angår vårt gemensamma wäl, om hwilket wi dock under alla parti-twister altid varit ganska ense.

Et uplyst Råd, som nyligen så rättwist dömt til vår faveur, lærer utom dess wäl tänkt på at uprätthålla sitt beslut, och kan i et sådant mål ej sakna vårt förenade biträde. Med et ord, jag tager mitt förslag för en sak, som utan betydlig swårighet, nästa Riksdag, låter drifwa sig igenom.

Min enda omtänka går då nu därpå ut, hwilka svårer jag til uphöjande i synnerhet må föreslå. Det är sant at et enda Officers fel i sålt undertiden kan medföra wädeliga olägenheter för en hel Krigshår, så at jag i anseende därtill skulle wilja upföra hela Officers Staten til och med Gändrifkar. Men jag finner dock flera betänkligheter wid at utwidga vår rättighet på den Militairiska sidan. Så länge wi kunna insätta våra barn wid Regementerna allt ifrån waggan, och skaffa dem Under Officers Fullmagter med betygan om sticket och wälförhållande i kotten, hwarigenom de förmedelst anticipation af behagelig tid, där Lagen ej fordrar något bewis ur Ryrkoboß, kunna framdeles på en Merit-Lista hafwa kommit i tjenst några år förr, än de föddes, så kunna wi ej i den delen klaga, at ju Lagen lämnat oss all lätthet öppen, för dem, som wilja bruka den. Hurwidå den ock wärkeligen brukas, skal jag ej widare säga, än hwad som kan ses för ögonen, at sinä gåfar något hwarstades gå med Fullmagter, äfwen förän de ens kunna föra, mindre handtera Gewäret. Så länge Under Officerare ej hafwa någon wif Tour, och förslagsrätten til första Officers graden tilhörer Öfwersten, som efter privilegierna ej lærer mera böra tagas utom vårt stånd; så länge desutom i Militairen, förutan wid Ammiraliteter, Fortification och Artilleriet, ej fordras något förhör; så synes intet betydligt hinder vara oss i wägen, at bibehålla Militair-svårerna endast för de våra, om de ock ej just kunde så rätt wäl skrifa sitt namn, allenast de hafwa goda under Officerare at wiska på. Wi kunna ock icke eller klaga, at wi til et wida öfwerlägsset antal innehafwa de Militairiska Ämbeten tillika med exclusive häfd på wisa Regementen, wid hwilka genom en synnerlig naturens billighet, måste sig altid hafwa så tildragit, at sticket åtfölgt våra Ädelborna gåfar med Spontonen, (Hand-Piken), och de gråhåriga wid försgewäret warit pundhuswuden, efter de, under rättwisa Öfwerstar, dock aldrig kommit långre.

Utom det, at wi således tyckas mindre behöfwa at utwärka oss någon större befordrans grund i Militairen, så är det ock på den sidan,
som

som jag för min del aldraminst wille hafwa mina barn forthulpsna, och sådant i grund af följande betractelser. Wi hafwa gjordt en grundlag af at förewiga våra heliga privilegier, men kunna ej förewiga våra dygder. Våra barn skola ärfwa de förra, men det är owist och står icke ens wäl i vår magt, om de bibehålla en enda af de sednare. Det allenast är wist, at de södas, som andra männifkor, med alla männifliga bristfälligheter, och det beror på deras egen frihet, om de wilja förbättras, eller förwärras. Jag lämnar därhån, huru i detta mål må wara med andras barn, och wil allenast upricktigt beskriwa mina egna. Jag tycker för min del ingalunda dårom, at opröfswadt och ofskicklige folk skal upfylla Rikets skolor, samt inser wäl hwad följd det kan hafwa; men jag kan ej ändra werldenes lopp, utan måste taga tiden som den finnes. Därskapen at förbinda mig med et gammalt och ansenligt hus, och därigenom åfwen updrifwa min lycka, bragte mig at taga et fruentimmer, som åger et förnämt oförstånd med alt förnämt högmod, full med alla de nycker och sällsamheter, som kunna falla på en männifka. Det är af denna race, som jag hafwer söner, dem jag har måst låta upfostras efter Modrens behag, om jag welat hafwa frid i huset. Här har aldrig varit frågan om at tygla något begär, at i någon ting ej få sin wilja fram; små Herrarne hafwa befalt, och Hennes Nåd ljungat, om ej alting krupit dem til sota. Det enda hon varit sorgfällig om, at lära dem, är, at de äro af hög börd, och at annat folk äro förackteligit pack, som böra tjena och lyda. Pojken har hetat nådig från linsdan, wan at befalla och bry sig om ingen ting, utom det, at gifwa dröfilar och skålsord, när någon ej dansat efter hans pipa. Som de ej äro ännade at blifwa Capellaner, så behöfwa de ej bry sig med gråt, och förnämt folk behöfwer ej arbeta för södan: De hafwa betjening, som skal passa up och weta bested på deras saker, så at de ej behöfwa förstå sig därpå, och Handtwärkaren är därför, at han skal bruka sina händer. Således äro de krympfigar med friska lemmar, och dårhus hjon med naturligt godt förstånd, fulla med förreytelse dåröfwer at drängen har ansigte och händer som de, och i kraft därav wil påstå sig, at åfwen wara männifka. Med all såkunnoschet ser jag dock, at de i något äro ganfka starpsinniga: ehuru de måste hafwa alt hwad de peka på, så idras de dock ej begära af sjeifwa modren alt hwad de slösa och spela bort; således tulla de henne wäl när de komma åt, men som ej det förslår, så hafwa de hundrade påfund at låna, wingla och bedraga.

De äro nu så stora, at de redan ridit ihjäl några Skutshästar, slagit några bönder fördärswade, och, som det glunkas, mutat ner et par ammor.

Hwad skal jag nu göra med dessa barn, som jag hwarken kan dräpa eller hjälpa. Det minsta onda, som kan hända dem, är, at blifwa skamsfulna på alt hwad de äga, som de ej kunna värda, och jag ser förut at de här på landet blifwa blotta bondplågare, om de mågta behålla något af sin egendom tills ras-ären gått öfwer. Det wisaste är, at de måste förgås, om de ej framdeles i något ämbete få äta Kronans bröd; och så länge blodet är tjockare än wan, så måste jag dock wara omtänkt på at försörja dem, ehurudanne de ock må wara. At insätta dem i något Collegium blifwer aldeles omöjligt, så wida de ej kunna undergå något förhör, ehwad slathet ock därwid må brukas, så wida det ej skulle ske, genom någon mig obekant lön-trappa. Militairen woro då wäl det närmaste, emedan man där kan avancera altifrån Jändrick ända up til Fält-Marschall, utan något förhör, eller annat sticcklighets prof, åtminstone i fridstid, än at man undgådt Krigs-Fischalen, hwartil ej kan wilja så särdeles mycket, emot det man til den minsta Präste-syftla, ja til det ringaste krämmeri eller handwärf, måste hafwa gjordt en eller flera lärospänar. Men med alt detta, så finner jag detta ståndet för dem måst betänkeligt. Det blifwer dock därwid at åtminstone Generals-syftlor, hwartil de kunde avancera, fordra en wissträkt detail, och man har sett af Finska Kriget, huru et sådant Ämbete jämwäl kan blifwa äfwentyrligt. Och låt wara, at de ej hinna så långt, så måste de dock om det gäller, i fält och Krigs faran. Af deras weklighet ser jag lätt förut, at de ej tåla fatiguer, och kan ej hafwa lika förwisning därom, at de där blifwa äfwen så stora hjeltar, som de äro öfwerfittare här hemma. Härwid hafwer jag dock den trösten, at de kunna löpa från alt sammans hem til en Niksdag, och torde för en sträng Förman blifwa så mycket farligare, at komma något hårdt wid, som de då hafwa tillfälle med parti och Familia at chicanera och hämnas. Men om de nu tjena, utan at taga affed wid Krigets början, eller at gnälla efter en snöplig fred, så frågas: Swad de skoia lesa af, då Militair lönerne i gemen äro så snåst tillfurne, och än mer för mina barn, som wane wid öfwerföd, spel, Maitresser, piquenicer &c. &c.? Det är sant, at de hafwa många tillfällen at rikta sig, om

de

de vilja bruka dem, när de hunnit så långt, at de så permittera och hushålla med en Troup. De kunna då öfwer permittera så långt de vilja och på allehanda sätt kringstära det fattiga manskapet, utan at någon lärer töras kny därom: och där ingen anklagare är, där är ock ingen Domare. Krigs disciplinen har detta med sig, at man lätt kan finna pretext at gifwa en Earl 6 par spö, och desutom extrajudicialiter så många prygel man wil, utom alt skällande och tröskande under tjenstgörningen. Jag säger, att sådant kan hända, och lärer wisertigen hända med sådana, som mina barn, i fall de hafwa några lifar, i synnerhet, som de utom alla sina öfriga utgifter, hafwa at årlägga flera accord summor innan de bragt sig så widt, hwilka på något sätt skola winnas tillbaka. Om jag nu kunde bringa öfwer mitt samwete, at de måtte så tilfoga den arma knekten så mycket ondt, så måste jag öfwerwäga hwad en dylik bestäcktighet må wärka på sjelfwa försvars wärket och den allmänna säkerheten. Med hwad hjerta skulle sådana slafwar fåta, som hade at anse sjelfwa fångenskapen för en fördlöning? Hwarmed skulle man wäl recruterer en sådan troupe, om icke med beswefne och wäldförde uslingar, eller med all liderlighets affkum, som ej hafwa något fädernesland? Och med hwad hjerta skulle en slik Tyrann gå i fält, när han torde hafwa så mycket at frukta bakom, som framtil? Jcke mindre wore under sådana befälhafware at frukta för den allmänna säkerheten. Det torde hända, at misnöjet öfwer en hård medfart så länge glödgade i mörjan tills det utbruste i en hisselig låga. Men hwad wisast är, bleswe detta, at då mogen ej borgar, och knekten ej säge på tråldom och förtryck någon ända, så måste han falla på förtristade utwägar, då landet bleswe upfyllt med rynnande, stöld och röfwerier, och fångellerna med misgärnings män. Denna osäkerhet kunde lätt drabba mig sjelf, som woro alt för litet hulpen med uslingens affstraffande, när jag först bleswe lidande. Det kunde ock hända at en tiltagande myckenhet af sådana brott ändteligen öpnade folket ögonen, så at man började at nogare undersöka, huru wida misbruk och understef i Krigs disciplinen härtil bidraga, då sådane mått torde widtagas, at mina barn i stället för winning, råkade för straff och skada. I synnerhet torde Bonden och den ringare Borgaren, med deras wedert lifar, hwars barn egenteligen woro under plågo riset, börja at tänka på det de ock woro friborna, det är, i sjelfwa födseln undantagne från medborgares tyransklighet och skyldige at lyda efter lag, men ej efter nå.

någons godtycke: och det är fara värdt, som i stora brytningar sker, at man fölle ur den ena wädeliga ytterligheten i den andra. Det synes wäl ej troligt, at mina enda barn, ehuru de äro flera, skulle kunna wälla så mycket, då jag supponerar. och önskar at alltid få tro, at jag allena har den olyckan at hafwa upfödt wanbördingar; men då jag betänker hwad elaka Exempel och några få fördärwade människor kunna anstifta, så har jag all orsak at frukta, det mina, snart eller sent, torde i Militair-Ståndet wälla mera ondt än jag tors påtänka.

Allt detta bringar mig således at vara omtänkt för dem på något annat wid Civil-Staten, som de skulle kunna få, och hwarwid de kunde wäl lefwa. Jag har härwid tänkt hit och dit, men för min del ej funnit mer än en enda syftla at föreslå, hwarföre jag tror mig warden mycket förbunden, som kan gifwa mig anwising på flera. Anledningen til mitt förslag war denna: Wi hafwa i Håradet, där jag bor, en myndig Krono-Befallningsman, rik och stind, som wid et tilfälle ej tyckte sig så af mig all den heder han wille. I illskan slapp då ur honom, at han hölle sig så god som någon annan, fast han ej wore Rang-Person; ty at han och hans wederlikar aldrig sökt någon rang wore skedt med sit, på det de ock måtte hafwa någon god syftla för sina barn, som Adeln ej wille eftersträfwä. Detta bragte mig at tänka närmare på saken, och anse af hwad betydighet det wore, om denna syftla såsom et högre ämbete, bleswe lagd under vårt stånd. När jag efterfinnar huru yttersta wärkställigheten af alla Lagar, och således så tillfågandes sjelfwa styrelsen af hela Rikets Menighet ligger i dessa personers hand, samt söhjakteligen hwad fruktan och myndighet, som åtföljer deras ämbete, hwad intryck på Folkets tankesätt wid allehanda wal och wigtige händelser de kunna göra, med mera dylikt, så har jag fast mer undrat huru en syftla af en så stor influence kunnat alt hittills undfalla oss, hwilken kunde blifwa än eftertryckeligare i en hög och stor slägtad Ambetsmans händer. Den är i angelägenhet lika med det högst angelägna executions wärket: Den wärkar på en stor menighet i hwart district, och är söga mindre rådande öfwer Stånds-personer än allmogen, så at knapt lærer någon af de syflor, som i sednare tider blifwit uphöjde, hafwa en så widsträckt och omedelbar kraft på Nationen, som denna. Emedan här tillika ej fordras förhör och Academiska wittnesbörd, så kunde wäl dertill rum lämnas för en, som har sitt naturliga förstånd lika

lika som wid Militairen: man ser där sällan någon befinnas offickelig; och hwarföre icke här likaledes. Utomdes, som wid Landtberijningen finnas Häradsckrifware och Landsmän, jämte de nog brukliga Expeditionens Fogdar, så kunde af dem efter behof utgöras et Krono-Befallnings ämbete, lika som Landshöfdinge ämbetet af Kamerer och Secreterare, när Landshöfdingen är Lagligen förhindrad. Dese, som wid ansvar, böra förstå Lag och Förordningar, samt bestyra Expeditionen, kunna med sina mogna råd och påminnelser, gå en högre Krono-Befallningsman tilhanda, och förhindra, at han ej lätteligen förginge sig, så at sysslan långt ifrån at lida, finge fast mer en ny styrka af ämbetsmannens anseende. Det öfriga kan en hwar föreställa sig, och finner sig nog sjelft, om mitt förslag komer til värfställighet. Det är ock intet obilligare at supponera det en Krono-Befallningsman, i et widsträckt fögderi, behöfwer at låta sin syssla göras af medhjelpare, än det sker hos så mången Pastor, så snart han har råd at hålla sig Adjunct, i det den ena bestriker Låro-Ämbetet, och den andra har curam Ecclesie.

Någon torde med alt detta dock påstå, at jag föreslår et missbruk. Det kan wäl wara: men när har man någonsin hört at någon frågar efter bruk eller missbruk, när det kommer därpå an at skaffa befordran för sina barn. Männe det wore den första syssla i werlden, som är inrättad at hjelpa någon wiss person. En wanartig Adelsman är altid en landsplåga, men på et sätt eller annat söka dock Föräldrar gärna at få honom hulpen, då af sundwifeligen onda ting det minsta är det bästa. Sådant är tidens stiel, fast så låra hafwa min ärlighet at befränna som det är. Jag säger allenast huru det går, och ej huru det borde gå; ty annan är fullmagts stilen och annan befördrings wägen. Den förra wet ej af annat än stielighet och wälförhållande, den sednare har många biewägar och löngångar, som man wäl acktar sig för at upgifwa. Alt skal äminstone synas ske för Personernas förtienst och Rikets nytta.

Men at Påsaren än mindre må irra sig, så wil jag ännu öpenhertigare säga min råtta mening. Det är aldeles sant, at jag har sådana barn, som jag beskriwit, och det smärtar mig nog, at wid deras upfostran hafwa begått et stort fel för at wid deras befordran begå ännu et annat. De må blifwa hwad de eljest wilja, men at de ej må
B fal

falla Riket til last, så har jag genom upgifswande af sike til besarande misßbruk, welat stänga dem wägen igen, då det ej kan anstå mig, at utpeka dem personligen. Min Hustru är af annan böjelse och öfwerlägger natt och dag med slägt och myndiga, huru de må framdragas på et sätt eller annat. Om jag än kunde genomdrifwa något af hwad jag här uptäckt, så wil jag det ej: om det är deras rätt eller icke til sike befordringar, så finner jag det wara synd at bruka den. Rättigheten hörer til Rikens Höglof. Ständers undersökning, men Samweret är min egen sak. Min GUD tänker jag! hwad har jag då gjordt därtill, at jag är född på den torfwan af det blodet eller et annat? Skal denna slumplyckan allena gifwa mig förmåga at skumma til mig all grådan från det öfriga människo slägtet? An mer skal sielswa doglösheten, sielswa wanarten, på en sådan grund riswa åt sig den belöning, som tilhör dygd och sticklighet. Jag ser hos mycket folk af sämre börd äfwen så höga själar, så ädelt bemöddande, så stora egenskaper, som hos någon Adel: Männe dese äro känslöse af ära och lycka, männe de ej röna någon förtrytelse at ewigt krypa ofta under små och lågsinta Creatur, utan at någonsin få et tilräckeligare bröd och en wärdigare heder. Eller om blodet skal öfwer en wis högd göra alt, männe de mindre öma för sina barn än andra. Jag rådes at man först måste nedslå all Borgerlig frihet, all dygdig täflan, all förnufts hus, och framsför alt den hinderliga kundskapen, at GUD har gjort alt människo-slägtet af et blod, innan man, efter flera generationers slafwiska mörker, änteligen kan få den öfwerlyckelsen i gång, at Herrarna äro människor och slafworna Troglodyter: til at då först kunna utplåna känslan af den mänskliga rättigheten at genom lofliga medel få göra lycka. Så länge man ej sådant påsyftar, det jag ej tror, eller förspört, om icke i tweydiga märken af något enda Aristokratiskt widunder, så torde wara bäst, at icke så intaga hela wägen med börden, at man ju ock lemnar en liten stig at komma fram at förtjensten.

Man torde wäl tro at denna är redan lämnad och bred nog, då man genom Konungens Nåd kan blifwa Adels; men jag rådes, at detta steg, som således sättes förut för all högre besordran, kan en gång göra mera ondt, än alt annat. Wi hafwe ej sett de ofödda Konungar, men wäl det allmänna människo-begäret, som ofta sunnit urwägar at döda de bästa Prinsar, hwilka dock i mycket måste se med andras ögon.

Så

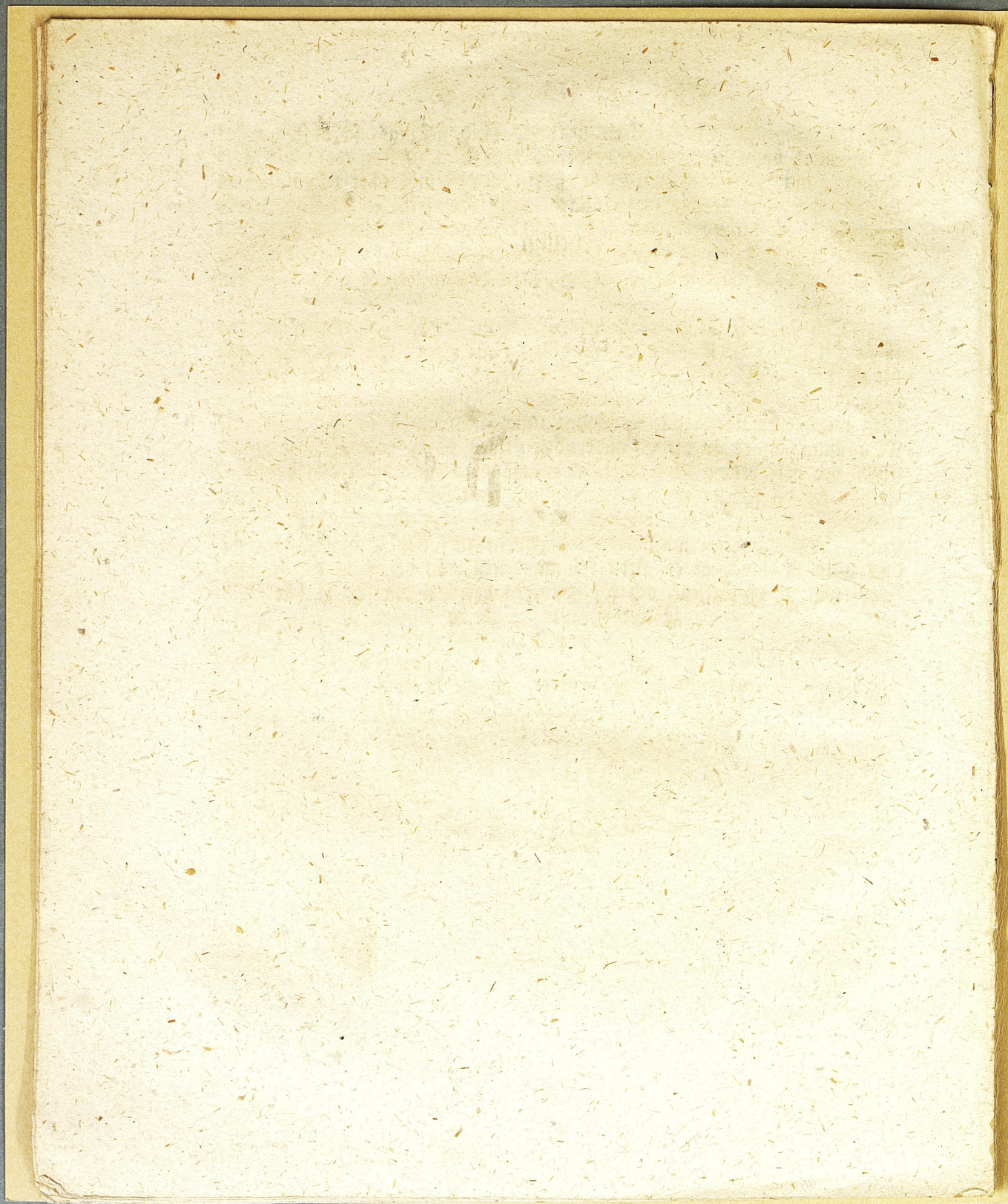

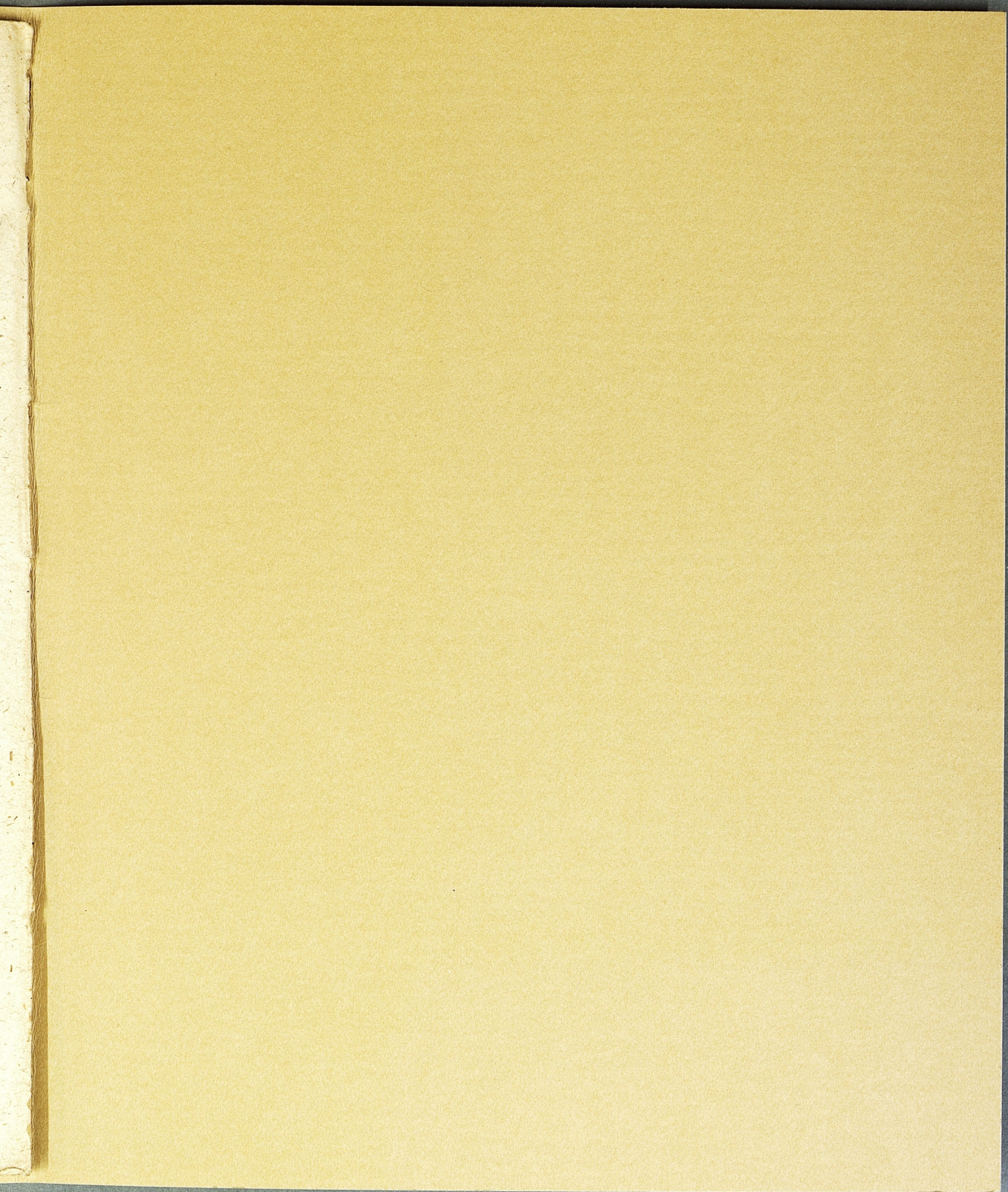
Så länge hofwen och favoriten ej kunna altid åtföljas, så blifwa många biddagar öppna til Adelskap bredwid den rätta. Man torde då så se ärelystna människor arbeta på at skaffa sig förmögenhet därtill, genom Konster, som, där de woro uppenbara, medförde i stället för sköldemärke ~~en~~ öfwer hufwudet: och med tusende sådana befordringar torde den sanna förtjensten dock blifwa hållen å sido. Ware sig huru det wil, så blifwer Nåd dock altid wälbehag, men dygden således utan rättighet.

entafsa
D. v. 1776
Shampfen

Om då vår Rätt wärkeligen är sådan, som wi gärna wilja tro, så är det dock altid lösligt at estergifwa i sin ensak, och berömligt, när det är billigt. Wi anse det för ej oädelt at tjena Fäderneslandet för belöning, den wi öfwerföddigt njute, äfwen för det wi personligen aldrig gjordt; ty böra wi ej eller undra på, at andra råfä med oss i samma tankesätt. Men ännu ädlare är det at undertiden äfwen göra godt för det godas skuld, och sjelf belöna, emot det, at endast wilja hafwa och aldrig gifwa. Skulle wi då icke undertiden kunna unna en förtjent ofrålse at få njuta, någon af de bättre löner, hwartil deras medbröder mer än wi sammanstjuta. Så länge wi innehafwa ingångarne til befordran, så kunna wi dock altid så laga, at ej flera komma därtill, än de, som det genom wäl af oss förtjent, och wi tycka, at det wäl bär sig, så har
Förket ej mer at skrifa
på.

www.books2ebooks.eu